

Муниципалдыг бюджеттиг ооредилге чери

Николай Сагчакович Конгар аттыг Бай-Тал ортумақ нити билиг школазы

«Улустун аас чогаалынын биче хевирин»

Бай-Тал ортумақ школазынын

эге класс башкызы: Хертек Азияна Анатолвевна

Бай-Тал, 2023

.Темазы: Улустун аас чогаалынын биче хевирди.		Хевирди: катаптаашкын оюн кичээл.			
Сорулгазы: 1) Чоннун национал байырлалы – Шагаа дугайында урутларга билиндирер, Шагаа дугайында билиглерин хынаар;					
2) Тыва улустун хүндүлгээчел, эвилен-ээлдек, сонууртак чоруун, эки чаңчылдарга урутларны кижизидер.					
3) Тыва улустун аас- чогаалынын биче хевирлери-биле таныштырып ойнадыр.					
Планинатынган түннелдери					
Бот-тускайлан	онзагайлары:	Метапрелметтиг: Ооренген чуулдерин сайгарып,	Прелметтиг: аянныг, шын номчүл билири; номчаан		
Болдунун чонунун болгаш оске	болуктеп, деннеп, туннеп билдиринге, оларнын	ниггинден кол болгаш чаа чуула чуулдерни тып,	чуулунун утказын сактып, билип алырды. Утказынга		
чоннарнын	уран-чуулун,	тайылбырларынга оореникчилерни чаңчыктырар.	хамаарышкан айтыргыларга харыылап билири.		
чаңчылдарын денге унелээрди.					
Кичээлдин чорудуу					
Башкынын ажыл-чорудулгазы					
Оорендигеже кичээнгеийни утландырары		Оореникчинин ажыл-чорудулгазы			
Оореникчилер-биле мендигежир. Кичээнгеийни кичээлге утландырар.					
- Бойдус- биле мендигежинер, урутлар					
		Башкы-биле мендигежир. Кичээлге белеткенер. -Алдын хүнүм, эжи! Ак-көк дээрим, эжи! Аралашкан өөрүм, мендээ! Дөвримдиг башкыларым, мендээ!			
Быжылгаашкын					
- Ам удавас чүү деп байырлаг келирил, урутлар?		Шагаа			
- Шагаа деп чүл?					
Шагаа – дээрге эрги чылды удеп чаа чылды байырлап уткууру-дур. Кыштын чыккылама соогу чакы чылгы хат – биле солчулгазын өөрүп уткуп алыры, кышкы берге амыдыраг адакталып ак чемин элбек болурунун эгезин байырлаары-дыр, урутлар. Шагаа айын Ак ай деп база адап турар, ол сүт-биле, сүттен кылган чемнер-биле хоолбашкан боорга ынчаар адаар. - Шагаада кандыг оюннар ойнаарылг? - Улетер домактар, тывызыктар, кожамыктар, тоолдар, дүрген чугааларны чаңгыс сөс-биле чүү деп адаар бис, урутлар? Ол дээрге улустун аас чогаалынын биче хевирлер-дир.				Урутларнын харыязы	

<p>- Ам силерге улустун аас чогаалында үлөргө домактарнын эгезин чугалдарымга силер төндүрөр силер, уруглар. Ада төөргүзү – алдын Ие төөргүзү- мөнгүн Эки кижээ эш хөй Эки аятка ээ хөй Кежээнин мурнунда-хүндү Чалгаанын мурнунда- кочу. Хойлуг кижки каас Инектиг кижки тодут - Эр-хөйлер, уруглар. - Тывызыкка кандыг силер, тывызыккан ыда кааптайн? Самдар эвес хирезинде Чамашкызы ковей Шуглак чок удуур Суг чок чунар Буян талдын булуу чус Дөрт алышкы дөрт чүзүн - Эр-хөйлер, уруглар Кожамыктар - Кожамыкка кандыг силер, каштан черле катжыыр бис бе? Кожамыкка кончул бис дээш Кожа тургаш бадырыптаал</p>	<p>Ие төөргүзү- мөнгүн Эки аятка ээ хөй Чалгаанын мурнунда- кочу. Инектиг кижки тодут . (үлөргө домактар деп сөстү азар) (шокар инек) (днис) (тараа) (Чылдын дөрт үези: чай, час, кыш, күс) (тывызыктар деп сөстү азар) (2 кожамыктар ырлаптар)</p>
--	--

Орган шоваа аажы- чанныг
Оюнзурак оолдар бис

<p>Тыва хептиг платьелиг Дыка чараш уруглар бис</p> <p>- Эр-хейлер, уруглар - Кожамыкка шыдаар-ла-дыр силер, уруглар. - Улегер домактар, тывызыктар, кожамыктар дээрге чүү болган ник, уруглар - Улустун аас-чогаалынын биче хевирлери (хараача кылдыр азар)</p> <p>- Орус дылге очулдуруттаалынарам, уруглар (деннелге) Улегер домактар – пословицы Тывызыктар – загадки Кожамыктар – частушки (видео частушки, пословицы, загадки)</p> <p>- Чүгге бистерде тыва чонда эвес, өске-даа чоннарда аас чогаал бар. Ам, чаа орус чоннун аас- чогаалын көрдүвүс.</p> <p>- Чүнү үндүрүп алган-дыр бис, уруглар? Өг дугайында дыңнадыг Өгдө чүүлдер дээрге өртемчейнин кезектери. Өгчүн орну ыяп-ла төгери болур, чүгө дизе чер- билге дөмейлештиргени ол. Ору дүндүк хараача уннулар хүнге дөмейлээн херелдери, ханалары харылызашкак найырал-дыр. - Кымда өг бар уруглар? Түннел</p> <p>- Тыва кижии шаандан тура өгте өскөн. Кыштын узун кезээлеринде, аалдар ишти бир өгте чылгып алгаш кожумактажып, тывызыктажып, кажыктап, шыдыраа ойнап кезээлээр турганнар. Он бээр-ле улустун аас чогаалы салгалдан салгалче дамчып келген.</p>	<p>Аравыста хурежир-даа Аажок кезээ оолдар боор бис.</p> <p>(кожамыктар деп сөстү азар)</p> <p>(хараача кылдыр азар)</p> <p>Улегер домактар – пословицы Тывызыктар – загадки Кожамыктар – частушки (видео частушки, пословицы, загадки)</p>